

EVOLUȚIA INFORMATIZĂRII BIBLIOTECILOR UNIVERSITARE DIN REPUBLICA MOLDOVA

Rodica Avasiloaie, președintele Secțiunii *Biblioteci Universitare ABRM*,
directorul Bibliotecii Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice

Succes, performanță, evoluție, dezvoltare. Sunt lucruri pe care fiecare bibliotecă vrea să le obțină. Respectul utilizatorilor, creșterea nivelului de cunoștințe, dezvoltarea resurselor informaționale, accesul la documentele patrimoniale și la produsele noi create on-line. Lista poate continua cu creativitate, calitate, inovații, schimbare etc. O bibliotecă universitară investește în capitalul educațional, parte componentă a capitalului uman. Utilizatorul de astăzi, spre care ne orientăm și pe care îl orientăm și îl instruiem, posedă un capital uman care crește în condițiile create de o societate informațională modernă. Fiecare Bibliotecă universitară trebuie să contribuie la creșterea capitalului uman prin susținerea informațională calitativă a procesului de studii și cercetare.

Bibliotecile universitare din Republica Moldova sunt implicate activ în realizarea sarcinii de modernizare și schimbare, prin realizarea de noi proiecte de informatizare, cu utilizarea noilor tehnologii informaționale. Informatizarea a devenit o condiție obligatorie pentru a realiza accesul utilizatorilor la resursele informaționale naționale și globale. Utilizatorul are nevoie de un confort informațional, iar procesul de informatizare oferă confortul necesar pentru un acces rapid și eficient la resursele informaționale.

Evoluția informatizării bibliotecilor a fost influențată, în special, de factorii externi, dar și de transformările din comunitatea academică și cea biblioteconomică, de noile cerințe ale utilizatorilor.

Cine sunt principalii subiecți care au participat la această evoluție?

- **Utilizatorii**, care ne-au influențat și ne-au inspirat. Numărul total al utilizatorilor din bibliotecile universitare este de 99297;

- **Personalul de bibliotecă**, în număr de 412 persoane.

Conform statisticii, în prezent în Republica Moldova sunt 30 biblioteci universitare, dintre care 19 de stat*

Câteva date reprezentative pentru bibliotecile universitare

Colecții – 5681214 u. m.

dintre care documente electronice: 160469 u.m.

Achiziții: 209050 u. m.

Intrări (vizite): 1565278

Numărul vizitelor virtuale este în creștere.

Împrumut: 3107526 u. m.

Numărul total de calculatoare: 656, dintre care cu acces la Internet: 590. Republica Moldova este una dintre liderii topului mondial în privința vitezei a accesului la Internet.

Indicii care reprezintă intrările, achizițiile, împrumutul sunt în descreștere.

Schimbările sunt dictate de mai mulți factori social-economici.

Perioada	Număr utilizatori	Număr intrări (vizite)	Număr documente împrumutate	Număr documente achiziționate
2008	112952	3178617	6005090	83701
2009	110315	3070719	5362254	68520
2010	103256	2731418	5160981	65331
2013	99236	2009827	3865867	79673
2014	99297	1565278	3107526	74050

* Datele reprezintă 20 de biblioteci universitare, conform *Raportului statistic (anual) 6- C* din anul 2014 prezentat de către Biblioteca Centrală a Universității de Stat din Moldova

Modificările în activitatea bibliotecilor universitare din Moldova au fost ghidate și de politicile statului, prin acte normative elaborate în ultimii 20 de ani.

Legislație națională. Cadru de reglementare

Legea cu privire la biblioteci (1994)¹

Programul de Stat pentru informatizarea Sistemului Național de Biblioteci (1999)

Strategia Națională de edificare a societății informaționale „Moldova Electronică” (2005)

*Strategia de dezvoltare a culturii „Cultura 2020”*²

*Programul național de informatizare a sferei culturii pentru anii 2012-2020*³

*Strategia națională de dezvoltare a societății informaționale „Moldova Digitală 2020”*⁴

Regulament Biblioteca electronică (2013)

Politici de acces la Internet (2014)

Proiect Strategia de informatizare a bibliotecilor universitare (2015) etc

Primii pași în informatizare au fost făcuți la sfârșitul anilor '80 ai secolului trecut. Inițial a fost utilizat programul MARC. Actualmente, bibliotecile universitare utilizează mai multe programe de bibliotecă (MARC, TINLIB, IRBIS, Q-Series, TinRead și, recent, ALEPH). Modulele utilizate mai frecvent: Achiziții; Catalogare; WEB OPAC.

Asistența tehnică reprezintă o componentă esențială în procesul de informatizare. Lipsa specialiștilor IT în biblioteci rămâne a fi o problemă. Actualmente în cadrul personalului bibliotecilor universitare activează 15 specialiști IT.

În 1989 Biblioteca Științifică a Universității de Stat *Alecu Russo* din Bălți a inițiat catalogul electronic în formatul MARC.⁵ În prezent 13 biblioteci universitare, din totalul de 23 (conform statisticii prezentate), au creat cataloage electronice.

Pe parcursul anilor bibliotecile și-au modificat structura, au fost organizate centre/servicii de automatizare sau informatizare, mediateci. Bibliotecile au fost dotate cu noi echipamente (computere, imprimante, copiatoare, scannere etc.) Au apărut procese noi de bibliotecă, cum ar fi: achiziții de documente electronice, prelucrarea electronică a documentelor, introducerea codului de bare pe fiecare carte, crearea catalogului electronic, dezvoltarea paginilor web, valorificarea resurselor electronice via Internet, servicii de informare la distanță, elaborarea bibliografiilor în format electronic, împrumut interbibliotecar on-line etc.

Implementarea unor servicii moderne, revizuirea asistenței bibliografice, oferirea accesului la Internet, dezvoltarea marketing-ului de bibliotecă, a indicatorilor de performanță, introducerea managementului calității, organizarea expozițiilor virtuale sunt o dovadă a evoluției bibliotecilor.

Realizările bibliotecilor sunt expuse pe paginile web, blogurile bibliotecilor și pe paginile revistelor de specialitate. O prezență vizibilă este revista electronică Bibliouniversitas@abrm.md, susținută de Biblioteca Științifică a Universității de Stat *Alecu Russo* din Bălți (BȘ USARB).

Programele de dezvoltare profesională și de formare continuă a bibliotecarilor, curriculum-urile *Cultura informației* au fost revizuite și adaptate la noile tehnologii de informare și comunicare. Cursul *Cultura informației* este predat în cadrul orelor universitare în unele instituții din republică.

Câteva biblioteci universitare au elaborat politicile Acces deschis, implicându-se activ în fiecare an în cadrul campaniilor *Open Access*. Vezi: <https://eifloamoldova.wordpress.com>

În anul 2001 a fost creat consorțiul *eIFL Direct Moldova*, actualmente *Resurse Electronice pentru Moldova (REM)*⁶, coordonat de Biblioteca Științifică a Academiei de Studii Economice din Moldova.

Consortiul REM își desfășoară activitatea în cadrul Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova și include 16 biblioteci, dintre care 9 din învățământul superior.

În cadrul Consortiului funcționează programe naționale cu privire la dreptul de autor, accesul deschis la informație, resurse soft-ware (EIFL-OA, EIFL-IP, EIFL-FOSS). Prin intermediul EIFLnet, Consortiul este parte din Organizația

¹ <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=313314>

² <http://www.mc.gov.md/ro/content/documente-de-politici>

³ <http://www.mc.gov.md/ro/content/documente-de-politici>

⁴ <http://lex.justice.md/md/350246>

⁵ <http://libruniv.usarb.md>

⁶ <http://www.lib.ase.md/eifl/>

Internațională a Proprietății Intelectuale (WIPO).

Consortiul REM asigură accesul la o gamă largă de reviste electronice din întreaga lume. Pe plan național, Consortiul promovează ideea de parteneriat pentru utilizarea comună a resurselor electronice în condițiile de criză.

Prin intermediul EBSCO Publishing bibliotecile au acces la 11 baze de date (18200 reviste full text, peste 2500 cărți, broșuri și ediții de referință în limba engleză).

Pe parcursul ultimilor ani, utilizarea resurselor EBSCO în Republica Moldova a crescut mai mult de trei ori.

Totodată, bibliotecile universitare au acces la baze de date specializate în domeniul științelor exacte, medicinei, economiei, științelor agricole. Biblioteca Științifică Agricolă a Universității Agrare de Stat din Moldova este Centru Național AGRIS – Moldova în Sistemul Internațional de Informare în Domeniul Tehnologiilor și Științelor Agrare AGRIS. BRȘA este responsabilă de colectarea, prelucrarea și introducerea documentelor de profil agrar editate pe teritoriul Republicii Moldova și transmiterea informațiilor respective la FAO pentru a fi integrate în baza de date centrală.⁷

În anul 2002 a început implementarea proiectului național *Sistemul Informațional Integrat al Bibliotecilor din Moldova (SIBIMOL)*, lansat de Biblioteca Națională a Republicii Moldova, în care bibliotecile vor participa la crearea catalogului național partajat.

Constituirea bibliotecilor electronice, repozitoriilor instituționale, lărgirea accesului la bazele de date internaționale, digitizarea documentelor sunt unele din prioritățile actuale ale bibliotecilor.

Pentru realizarea multiplelor sarcini din domeniul informatizării, funcționează comisii specializate în cadrul Consiliului Biblioteconomic Național (comisia *Informatizare și tehnologii informaționale*), secțiunea din cadrul Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova (Secțiunea *Informaizare și tehnologii informaționale*), sunt create grupuri de lucru și organizate diferite mese rotunde, alte întruniri profesionale la nivel local, național și internațional.

Începând cu anul 2006 putem urmări evenimentele din comunitatea bibliotecară pe site-ul Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova, www.abrm.md, asociație care promovează implementarea tehnologiilor informaționale și instruirea bibliotecarilor în acest domeniu.

Fiecare bibliotecă universitară realizează minimum un proiect în domeniul informatizării, fie la nivel instituțional, fie la nivel național (proiectul Bibliotecii Științifice a ASEM „Open Access to content in Moldovan Higher Economic Education”, finanțat de Ambasada Norvegiei în România, proiectul Departamentului Informațional Biblioteconomic ULM -Tempus Tacis „Management development for University Library” susținut de Fundația pentru Instruirea Europeană, altele).

Un proiect important este în proces de derulare la șapte biblioteci universitare (***Servicii informaționale moderne pentru îmbunătățirea calității studiilor***). Proiectul Tempus are ca scop crearea e-Bibliotecii pentru comunitatea academică a Republicii Moldova, care va susține procesul de instruire și de cercetare în conformitate cu cerințele internaționale. Pagina oficială a proiectului: <http://misisq.usmf.md/index.php/ro/despre>

Obiectivele specifice ale proiectului:

- Crearea infrastructurii informaționale pentru bibliotecile universitare din Republica Moldova și implementarea unui sistem informatizat de bibliotecă în scopul constituirii și partajării catalogului electronic comun, achiziției și circulației documentelor, asigurării accesului la resurse informaționale pentru utilizatorii locali și cei de la distanță;
- Crearea repozitoriilor electronice instituționale științifice în scop de studii și cercetare în cadrul universităților din Republica Moldova;
- Implementarea noilor servicii informaționale pentru studenți și cadre didactice în scopul sprijinirii procesului de studii;
- Ridicarea nivelului culturii informației a comunității academice, care va asigura utilizarea eficientă a resurselor informaționale și comunicarea științifică pe plan internațional;
- Formarea formatorilor, care vor oferi cursuri de instruire studenților privind formarea culturii informației în cadrul curriculum-ului universitar sau la liberă alegere.

Perioada proiectului: 2013-2016.

Parteneri: Biblioteca Științifică Medicală a Instituției Publice Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie *Nicolae Testemițanu* din Republica Moldova (coordonatorul național al proiectului), Biblioteca Centrală a Universității de Stat din Moldova, Biblioteca Republicană Științifică Agricolă a Universității Agrare de Stat din Moldova, Biblioteca Științifică a Academiei de Studii Economice din Moldova, Biblioteca Științifică a Universității Pedagogice de Stat *Ion*

⁷ <http://www.biblio.uasm.md/generala>

Creangă, Biblioteca Științifică a Universității de Stat *Alecu Russo* din Bălți, Biblioteca Tehnico-Științifică a Universității Tehnice a Moldovei, Ministerul Educației al Republicii Moldova.

Parteneri externi: Biblioteca Universității de Medicină și Farmacie *Iuliu Hațieganu*, Cluj-Napoca (România), Biblioteca Universității de Medicină din Kaunas (Lituania), Biblioteca Științifică a Universității Tehnice din Riga (Letonia) și Biblioteca Universitară Națională din Debrecen (Ungaria).

Pentru prima oară, în urma acestui proiect, șapte biblioteci universitare din Republica Moldova au început să implementeze un soft modern integrat de bibliotecă, recunoscut pe scară mondială - ALEPH.

Sunt în așteptare și alte proiecte, realizări, cum ar fi catalogul național partajat, programul de digitizare, organizarea repozitoriilor instituționale.

În ultimii ani a crescut interesul față de accesul la revistele științifice electronice, a căpătat o valoare mai bună cunoașterea resurselor cu acces deschis. Bibliotecile participă la elaborarea politicilor instituționale de Acces Deschis, la înregistrarea revistelor științifice din Republica Moldova în baze de date internaționale (DOAJ, altele).

Informatizarea implică și dificultăți, probleme, care necesită discuții și rezolvare. Printre acestea - securitatea datelor, conversia înregistrărilor bibliografice, fișierele de autoritate, utilizarea tezaurului, respectarea dreptului de autor, partajarea funcțiilor, cooperarea etc.

În pofida impedimentelor, cu resurse financiare și materiale modeste, prin dăruire și profesionalism, bibliotecarii universitari au reușit să se impună pe piața informațională academică și să respecte standardele biblioteconomice în vigoare.

Conform unei analize efectuate în anii 2011 și 2014 privind informatizarea bibliotecilor universitare, putem constata faptul că nivelul de informatizare a bibliotecilor este diferit, neomogen. Unele biblioteci efectuează procese de bibliotecă în regim manual, altele constituie biblioteci digitale. Nu există un produs autohton – sistem integrat de bibliotecă.

Pentru comparație, câteva date din anii 2011 și 2014 (pentru 23 de biblioteci universitare):

2011: 380 de computere, 60 de imprimante, 15 copiatoare;

7 biblioteci dispun de softuri de bibliotecă;

4 biblioteci dispun de webOPAC;

4 biblioteci au inițiat biblioteci electronice;

0 repozitorii instituționale

2014: 656 de computere; 80 de imprimante; 28 copiatoare;

12 biblioteci dispun de softuri de bibliotecă;

17 biblioteci din 23 sunt prezente pe website-uri;

10 biblioteci din 23 dispun de biblioteci electronice;

7 biblioteci au inițiat repozitoriile instituționale

În proces de elaborare este *Strategia de informatizare a bibliotecilor din Republica Moldova*.

Evoluția informatizării în Republica Moldova este evidentă, dar la fel de evident este și faptul că avem multe lucruri de realizat în comun pentru a exista și a avea o activitate în deplină ascensiune.

Succesul, performanța, evoluția și dezvoltarea – le vom obține prin colaborare, unitate, perseverență și informatizare.